

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

اولویت‌های مجموعه‌سازی (منابع اطلاعاتی) در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه

اعضای هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز

به کوشش:

مریم مجرب

استاد راهنما:

دکتر زهیر حیاتی

شهریورماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اولویت های مجموعه سازی (منابع اطلاعاتی) در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه اعضای
هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز

به کوشش:

مریم مجرب

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به عنوان بخشی از فعالیت های تحصیلی لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته:

علوم کتابداری و اطلاع رسانی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده در کمیته پایان نامه با درجه: عالی

دکتر زهیر حیاتی، دانشیار بخش علوم کتابداری و اطلاع رسانی (رئیس کمیته)

دکتر عبدالرسول جوکار، استاد بخش علوم کتابداری و اطلاع رسانی

دکتر مهدی محمدی، استادیار بخش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی

شهریور ماه ۱۳۹۰

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب مریم مجرب (۸۸۰۲۲۱) دانشجوی رشته‌ی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی اظهار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: مریم مجرب

تاریخ و امضا: ۱۳۹۰/۰۶/۳۱

تقدیم به :

مادر عزیزم

خورشید زندگی ام و اسطوره محبت

و پدر بزرگوارم

تکیه گاه زندگی ام و اسطوره تلاش

به پاس مهربانی فراموش نشدنی شان،

به پاس دوستی، شکیبایی و همراهی شان.

سپاسگزاری

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

اکنون که به یاری خداوند منان موفق به اتمام پژوهش خود شده ام، بر خود لازم می دانم از کلیه کسانی که مرا در تهیه و تنظیم این پایان نامه یاری رساندند، تشکر و قدردانی نمایم. از جناب آقای دکتر زهیر حیاتی، استاد محترم راهنما که از ابتدا تا انتهای پایان نامه دلسوزانه مرا از راهنمایی های ارزنده خود بهره مند نمودند و با گشاده رویی و سعه ی صدر مرا در نگارش و تدوین پایان نامه راهنمایی کردند، تشکر و قدرانی می کنم. از جناب آقای دکتر عبدالرسول جوکار، استاد محترم مشاور که با دقت نظر خاص خود مرا در انجام هر چه بهتر این پژوهش یاری رساندند و همواره در طول دوران تحصیل همچون پدری دلسوز مشوق من بوده اند، سپاسگزارم. از جناب آقای دکتر مهدی محمدی، استاد مشاور آماری پژوهش حاضر که با وجود مشغله ی فراوان پیوسته با رویی گشاده در کلیه مسائل مرا همراهی کردند، تشکر می کنم. همچنین بر خود لازم می دانم که از خانواده خود، مخصوصاً پدر و مادر عزیزم که در طول زندگی ام تمام امکانات و شرایط را جهت تحصیل من فراهم نمودند و همواره مثل دو دوست مهربان و دلسوز یاری ام کردند، کمال تشکر و سپاسگزاری را داشته باشم. امیدوارم تمام این بزرگواران در پناه ایزد منان سالم و سربلند باشند.

چکیده

اولویت‌های مجموعه‌سازی (منابع اطلاعاتی) در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز

به وسیله:

مریم مجرب

پژوهش حاضر، به منظور بررسی اولویت‌های مجموعه‌سازی (منابع اطلاعاتی) در کتابخانه دیجیتال از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز صورت گرفته است. تحقیق حاضر کمی و از نوع پیمایشی می‌باشد و نوع طرح تحقیق توصیفی-کاربردی است. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش ۵۷۷ نفر از اعضای هیأت‌علمی دانشگاه شیراز و ۵۲۸۳ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز می‌باشند. از این تعداد ۳۵۷ نفر به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شدند. روش آماری به کار رفته در این پژوهش آمار توصیفی و آمار استنباطی است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی استفاده شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد به طور میانگین میزان رضایت از وضعیت موجود کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز در حد متوسط برآورد می‌شود. بالاترین اولویت مجموعه‌سازی انواع منابع اطلاعاتی مربوط به منابع پژوهشی تولید شده توسط دانشگاه شیراز می‌باشد. بالاترین اولویت مجموعه‌سازی انواع محمل‌های اطلاعاتی مربوط به کتاب الکترونیکی است.

سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع دیجیتال متن کامل است. بالاترین اولویت مجموعه‌سازی انواع قالب‌های اطلاعاتی مربوط به تصاویر می‌باشد. از دیدگاه جامعه تحقیق قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی مواد متنی و تصاویر به ترتیب، قالب PDF و JPEG می‌باشد.

اکثریت نمونه‌ی مورد بررسی نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد و همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال نظر موافق داشته‌اند و با تخصیص ۸۰٪ بودجه به منابع دیجیتال و ۲۰٪ بودجه به منابع فیزیکی موافق هستند.

کلیدواژه‌ها:

اعضای هیأت‌علمی؛ دانشجویان تحصیلات تکمیلی؛ دانشگاه شیراز؛ کتابخانه دیجیتال؛ مجموعه‌سازی (منابع اطلاعاتی).

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مقدمه
۲	۱-۱. معرفی پژوهش
۴	۲-۱. مسئله پژوهش
۶	۳-۱. اهمیت پژوهش
۸	۴-۱. اهداف پژوهش
۸	۱-۴-۱. هدف اصلی
۸	۲-۴-۱. اهداف فرعی
۱۰	فصل دوم: مبانی نظری و مروری بر مطالعات انجام شده
۱۱	۱-۲. مبانی نظری
۱۱	۱-۱-۲. مفهوم کتابخانه دیجیتال، اهداف و اهمیت آن
۱۴	۲-۱-۲. فواید دسترسی الکترونیکی به منابع اطلاعاتی
۱۵	۳-۱-۲. اهمیت مجموعه‌سازی در کتابخانه دیجیتال برای جامعه دانشگاهی
۲۱	۴-۱-۲. فرایند مجموعه‌سازی در کتابخانه دیجیتال
۲۵	۵-۱-۲. معیارهای مؤثر در مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال
۲۸	۶-۱-۲. اصل تنوع منابع در مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال
۲۹	۷-۱-۲. دستیابی به چرخه زیستی دیجیتال
۳۱	۸-۱-۲. رعایت مسائل حقوقی در دسترسی به اطلاعات دیجیتال
۳۳	۲-۲. مروری بر مطالعات انجام شده
۳۳	۱-۲-۲. مروری بر مطالعات انجام شده خارج از کشور
۴۱	۲-۲-۲. مروری بر مطالعات انجام شده داخل کشور
۴۵	۳-۲-۲. جمع بندی مطالعات انجام شده
۴۶	۳-۲. سؤالات پژوهش
۴۷	۴-۲. تعاریف مفهومی و عملیاتی
۴۷	۱-۴-۲. تعاریف مفهومی
۴۸	۲-۴-۲. تعاریف عملیاتی
۵۰	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۵۱	مقدمه

۵۱	۱-۳. روش پژوهش
۵۱	۲-۳. جامعه آماری پژوهش و روش نمونه‌گیری
۵۴	۳-۳. شیوه گردآوری داده‌ها
۵۵	۴-۳. روایی و پایایی پرسشنامه
۵۶	۵-۳. شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها
۵۸	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۵۹	مقدمه
۶۲	۱-۴. سؤال پژوهشی اول: میزان مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز در فواصل زمانی مختلف چگونه است؟
۶۲	۲-۴. سؤال پژوهشی دوم: رضایت جامعه تحقیق از وضعیت موجود کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به چه میزان است؟
۶۵	۳-۴. سؤال پژوهشی سوم: هدف عمده کاربران از مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز چیست؟
۶۹	۴-۴. سؤال پژوهشی چهارم: دلیل عمده عدم استفاده یا استفاده کم از کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز چیست؟
۷۳	۵-۴. سؤال پژوهشی پنجم: انواع منابع اطلاعاتی مورد نیاز جامعه تحقیق در کتابخانه دیجیتال از چه اولویتی برخوردار است؟
۷۸	۶-۴. سؤال پژوهشی ششم: انواع محمل‌های اطلاعاتی مورد نیاز جامعه تحقیق در کتابخانه دیجیتال از چه اولویتی برخوردار است؟
۸۳	۷-۴. سؤال پژوهشی هفتم: از دیدگاه جامعه تحقیق معیارهای مؤثر در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال به چه ترتیب اولویت‌بندی می‌شوند؟
۸۹	۸-۴. سؤال پژوهشی هشتم: از دیدگاه جامعه تحقیق سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال چگونه است؟
۹۳	۹-۴. سؤال پژوهشی نهم: از دیدگاه جامعه تحقیق انواع قالب‌های اطلاعات جهت مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال از چه اولویتی برخوردار است؟
۹۷	۱۰-۴. سؤال پژوهش دهم: از دیدگاه جامعه تحقیق قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی مواد متنی کدام است؟
۱۰۰	۱۱-۴. سؤال پژوهشی یازدهم: از دیدگاه جامعه تحقیق قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی تصاویر کدام است؟
۱۰۴	۱۲-۴. سؤال پژوهشی دوازدهم: سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد چگونه است؟
۱۰۸	۱۳-۴. سؤال پژوهشی سیزدهم: دیدگاه جامعه تحقیق در مورد بودجه‌بندی منابع فیزیکی و دیجیتال چگونه است؟
۱۱۳	۱۴-۴. سؤال پژوهشی چهاردهم: دیدگاه جامعه تحقیق در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال چگونه است؟
۱۱۶	۱۵-۴. سؤال پژوهشی پانزدهم: نگرش جامعه تحقیق در مورد میزان پایبندی به قانون حق مؤلف چگونه است؟

۱۲۰	۴-۱۶. سؤال پژوهشی شانزدهم: نگرش جامعه تحقیق در مورد انتشار آثار خود و سطح دسترسی مطلوب به این آثار چگونه است؟
۱۲۱	۴-۱۷. سؤال پژوهشی هفدهم: نگرش جامعه تحقیق در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه شیراز چگونه است؟
۱۲۵	فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۲۶	مقدمه
۱۲۶	۵-۱. میزان رضایت جامعه تحقیق از وضعیت موجود کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز
۱۲۸	۵-۲. هدف عمده کاربران از استفاده کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز
۱۲۹	۵-۳. دلیل عمده عدم استفاده یا استفاده کم از کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز
۱۳۰	۵-۴. اولویت‌بندی انواع منابع اطلاعاتی مورد نیاز جامعه تحقیق در کتابخانه دیجیتال
۱۳۱	۵-۵. اولویت‌بندی انواع محمل‌های اطلاعاتی مورد نیاز جامعه تحقیق در کتابخانه دیجیتال
۱۳۲	۵-۶. اولویت‌بندی معیارهای مؤثر در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال
۱۳۲	۵-۷. سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع دیجیتال
۱۳۳	۵-۸. اولویت‌بندی انواع قالب‌های اطلاعاتی جهت مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال
۱۳۴	۵-۹. قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی مواد متنی
۱۳۴	۵-۱۰. قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی تصاویر
۱۳۵	۵-۱۱. سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد
۱۳۵	۵-۱۲. دیدگاه جامعه تحقیق در مورد بودجه‌بندی مناسب منابع فیزیکی و دیجیتال
۱۳۶	۵-۱۳. دیدگاه جامعه تحقیق در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال
۱۳۷	۵-۱۴. نگرش جامعه تحقیق در مورد میزان پایبندی به قانون حق مؤلف در کتابخانه دیجیتال
۱۳۷	۵-۱۵. نگرش جامعه تحقیق در مورد انتشار آثار خود و سطح دسترسی مطلوب به این آثار
۱۳۸	۵-۱۶. نگرش جامعه تحقیق در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه شیراز
۱۳۸	۵-۱۷. نتیجه‌گیری
۱۴۰	۵-۱۸. محدودیت‌های پژوهش
۱۴۰	۵-۱۹. پیشنهادهای پژوهش
۱۴۲	۵-۲۰. پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده
۱۴۴	فهرست منابع
۱۴۴	الف- منابع فارسی
۱۴۸	ب- منابع لاتین
۱۵۳	پیوست

فهرست جداول

صفحه	عنوان
	جدول ۱-۳: توزیع فراوانی پاسخ‌های دریافتی اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی
۵۳	برحسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی در دانشکده‌های مختلف
۵۵	جدول ۲-۳: نتایج حاصل از تحلیل گویه ی پرسشنامه
۵۶	جدول ۳-۳: نتایج حاصل از سنجش میزان پایایی بیرونی پرسش
۵۹	جدول ۱-۴: توزیع فراوانی میزان مراجعه به کتابخانه دیجیتال در فواصل زمانی مختلف
۶۰	جدول ۲-۴: توزیع فراوانی میزان مراجعه جامعه تحقیق به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
۶۲	جدول ۳-۴: توزیع فراوانی میزان مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به تفکیک دانشکده‌های مختلف
۶۳	جدول ۴-۴: توزیع فراوانی میزان رضایت کلی از منابع و خدمات فراهم شده از طریق کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز
۶۴	جدول ۵-۴: میانگین میزان رضایت از وضعیت موجود کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
۶۵	جدول ۶-۴: میانگین میزان رضایت از وضعیت موجود کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به تفکیک دانشکده‌های مختلف
۶۶	جدول ۷-۴: توزیع فراوانی هدف عمده اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز از مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
۶۶	جدول ۸-۴: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد هدف عمده کاربران از مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
۶۸	جدول ۹-۴: توزیع فراوانی هدف عمده اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز از مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز به تفکیک دانشکده‌های مختلف
۶۹	جدول ۱۰-۴: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد هدف عمده کاربران از مراجعه به کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز برحسب دانشکده‌های مختلف
۷۰	جدول ۱۱-۴: توزیع فراوانی دلیل عدم استفاده یا استفاده ی کم از کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
۷۰	جدول ۱۲-۴: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد دلیل عدم استفاده یا استفاده ی کم از کتابخانه دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی

- جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی دلیل عمده عدم استفاده یا استفاده‌ی کم از کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز بر حسب دانشکده‌های مختلف ۷۲
- جدول ۴-۱۴: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد دلیل عمده عدم استفاده یا استفاده‌ی کم از کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز بر حسب دانشکده‌های مختلف ۷۳
- جدول ۴-۱۵: اولویت‌بندی انواع منابع اطلاعاتی مورد نیاز جامعه تحقیق در کتابخانه دیجیتال ۷۳
- جدول ۴-۱۶: آزمون تعقیبی بونفرونی- مقایسه اولویت‌های مجموعه‌سازی انواع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال ۷۴
- جدول ۴-۱۷: اولویت‌بندی انواع منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۷۵
- جدول ۴-۱۸: اولویت‌بندی انواع منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال بر حسب دانشکده‌های مختلف ۷۸
- جدول ۴-۱۹: اولویت‌بندی انواع محمل‌های اطلاعاتی مورد نیاز جامعه تحقیق در کتابخانه دیجیتال ۷۹
- جدول ۴-۲۰: آزمون تعقیبی بونفرونی- مقایسه اولویت‌های مجموعه‌سازی انواع محمل‌های اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال ۷۹
- جدول ۴-۲۱: اولویت‌بندی انواع محمل‌های اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۸۱
- جدول ۴-۲۲: اولویت‌بندی انواع محمل‌های اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال بر حسب دانشکده‌های مختلف ۸۲
- جدول ۴-۲۳: اولویت‌بندی انواع معیارهای مؤثر در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال ۸۳
- جدول ۴-۲۴: آزمون تعقیبی بونفرونی- مقایسه اولویت‌های معیارهای مؤثر در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال ۸۴
- جدول ۴-۲۵: اولویت‌بندی معیارهای مؤثر در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۸۶
- جدول ۴-۲۶: اولویت‌بندی معیارهای مؤثر در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال به تفکیک دانشکده‌های مختلف ۸۹
- جدول ۴-۲۷: سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۹۰
- جدول ۴-۲۸: نتایج حاصل از آزمون در مورد سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۹۱
- جدول ۴-۲۹: توزیع فراوانی سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال به تفکیک دانشکده‌های مختلف ۹۲
- جدول ۴-۳۰: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد سطح اطلاعاتی مطلوب جهت دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال بر حسب دانشکده‌های مختلف ۹۳
- جدول ۴-۳۱: اولویت‌بندی انواع قالب‌های اطلاعاتی جهت مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال ۹۳
- جدول ۴-۳۲: آزمون تعقیبی بونفرونی- مقایسه اولویت‌های انواع قالب‌های اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال ۹۴

- جدول ۴-۳۳: اولویت‌بندی انواع قالب‌های اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۹۵
- جدول ۴-۳۴: اولویت‌بندی انواع قالب‌های اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال به تفکیک دانشکده‌های تخصصی دانشگاه شیراز ۹۶
- جدول ۴-۳۵: توزیع فراوانی انواع قالب اطلاعاتی جهت مجموعه‌سازی مواد متنی به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۹۸
- جدول ۴-۳۶: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی مواد متنی بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۹۸
- جدول ۴-۳۷: توزیع فراوانی قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی مواد متنی به تفکیک دانشکده‌های مختلف ۱۰۰
- جدول ۴-۳۸: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی مواد متنی بر حسب دانشکده‌های مختلف ۱۰۰
- جدول ۴-۳۹: توزیع فراوانی انواع قالب‌های اطلاعاتی جهت مجموعه‌سازی تصاویر به تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۱۰۲
- جدول ۴-۴۰: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی تصاویر ۱۰۲
- جدول ۴-۴۱: توزیع فراوانی انواع قالب اطلاعاتی جهت مجموعه‌سازی تصاویر به تفکیک دانشکده‌های مختلف ۱۰۴
- جدول ۴-۴۲: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد قالب اطلاعاتی غالب جهت مجموعه‌سازی تصاویر بر حسب دانشکده‌های مختلف ۱۰۴
- جدول ۴-۴۳: توزیع فراوانی سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد ۱۰۵
- جدول ۴-۴۴: توزیع فراوانی سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۱۰۶
- جدول ۴-۴۵: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۱۰۶
- جدول ۴-۴۶: سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد بر حسب دانشکده‌های مختلف ۱۰۷
- جدول ۴-۴۷: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد بر حسب دانشکده‌های مختلف ۱۰۸
- جدول ۴-۴۸: توزیع فراوانی دیدگاه جامعه تحقیق در مورد بودجه‌بندی منابع فیزیکی و دیجیتال ۱۰۸
- جدول ۴-۴۹: توزیع فراوانی بودجه‌بندی منابع فیزیکی و دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۱۱۰
- جدول ۴-۵۰: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد بودجه‌بندی منابع فیزیکی و دیجیتال بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی ۱۱۰
- جدول ۴-۵۱: توزیع فراوانی بودجه‌بندی منابع فیزیکی و دیجیتال در کتابخانه دیجیتال بر حسب دانشکده‌های مختلف ۱۱۲

- جدول ۴-۵۲: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد بودجه‌بندی منابع فیزیکی و دیجیتال بر
 ۱۱۳ حسب دانشکده‌های مختلف
- جدول ۴-۵۳: توزیع فراوانی دیدگاه جامعه تحقیق در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال
 ۱۱۳
- جدول ۴-۵۴: توزیع فراوانی دیدگاه جامعه تحقیق در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال به
 ۱۱۴ تفکیک مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
- جدول ۴-۵۵: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال بر
 ۱۱۵ حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
- جدول ۴-۵۶: دیدگاه جامعه تحقیق در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال به تفکیک مرتبه
 ۱۱۶ علمی و مقطع تحصیلی
- جدول ۴-۵۷: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد همزیستی منابع فیزیکی و دیجیتال بر
 ۱۱۶ حسب دانشکده‌های مختلف
- جدول ۴-۵۸: توزیع فراوانی میزان پایبندی به قانون حق مؤلف
 ۱۱۷
- جدول ۴-۵۹: نگرش جامعه تحقیق در مورد میزان پایبندی به قانون حق مؤلف به تفکیک مرتبه
 ۱۱۸ علمی و مقطع تحصیلی
- جدول ۴-۶۰: نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس عاملی در مورد میزان پایبندی به قانون حق
 ۱۱۸ مؤلف
- جدول ۴-۶۱: توزیع فراوانی نگرش جامعه تحقیق در مورد میزان پایبندی به قانون حق مؤلف به
 ۱۱۹ تفکیک دانشکده‌های مختلف
- جدول ۴-۶۲: توزیع فراوانی نگرش جامعه تحقیق در مورد انتشار آثار خود در کتابخانه دیجیتال
 ۱۲۰
- جدول ۴-۶۳: توزیع فراوانی نگرش جامعه تحقیق در مورد سطح دسترسی به آثار در کتابخانه
 ۱۲۰ دیجیتال
- جدول ۴-۶۴: توزیع فراوانی نگرش جامعه تحقیق در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه
 ۱۲۱ شیراز
- جدول ۴-۶۵: توزیع فراوانی نگرش جامعه تحقیق در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه
 ۱۲۲ شیراز بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
- جدول ۴-۶۶: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه شیراز
 ۱۲۳ بر حسب مرتبه علمی و مقطع تحصیلی
- جدول ۴-۶۷: توزیع فراوانی نگرش جامعه تحقیق در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه
 ۱۲۴ شیراز بر حسب دانشکده‌های مختلف
- جدول ۴-۶۸: نتایج حاصل از آزمون مجذور خی در مورد دسترسی آزاد به انتشارات دانشگاه شیراز
 ۱۲۴ بر حسب دانشکده‌های مختلف

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۳	نمودار ۱-۳: نمودار دایره‌ای سهم دانشکده‌های مختلف زیر مجموعه دانشگاه شیراز در نمونه‌ی مورد مطالعه
۱۰۵	نمودار ۱-۴: نمودار هیستوگرام سطح تمایل جامعه تحقیق نسبت به دیجیتال‌سازی مجموعه‌های خاص و منابع منحصر به فرد

فصل اول

مقدمه

۱-۱. معرفی پژوهش

کتابخانه‌ها به ذخیره دانش مدون می‌پردازند؛ به تعبیر دیگر، می‌توان کتابخانه‌ها را مراکز فرهنگ و خرد نامید. در طول سال‌ها کتابخانه‌ها دوره تکاملی باور نکردنی خود را پشت سر گذاشته‌اند و به مرور زمان از مخازن ایستای مجموعه مدارک صرف به مراکز خدماتی پویا تغییر شکل داده‌اند؛ به نحوی که همه متخصصان و غیر متخصصان از مجموعه مدارک سودمند و مبتنی بر نیاز خود بهره می‌برند؛ تکیه بر ریز مدرک^۱ به تأکید بر ریز قطعه^۲ اطلاعات بدل شده است؛ رسانه‌های ذخیره اطلاعات از الواح گلی به کاغذی و در حال حاضر به شکل الکترونیکی و دیجیتال تغییر شکل یافته است و دیگر ساختمان کتابخانه تعیین کننده محدوده‌ی کتابخانه و به تبع آن جامعه بهره‌گیران کتابخانه نخواهد بود؛ بلکه اکنون از نسل "کتابخانه الکترونیک"، یا "کتابخانه مجازی"، یا کتابخانه دیجیتال"، و یا "کتابخانه‌های بدون دیوار"، صحبت می‌شود؛ این امر میسر نبود جز در سایه وقوع انقلاب اطلاعات. به طوری که تغییر شکل تدریجی کتابخانه‌ها از زمان‌های گذشته، به تحقق پیش‌بینی‌های لَنکستر^۳ (۱۹۸۵) مبنی بر به وجود آمدن جامعه بدون کاغذ^۴ کمک می‌کند. تغییراتی که فن آوری دیجیتال در نظام اطلاع رسانی ایجاد کرده است، عبارتند از: تغییر در مجموعه کتابخانه، تغییر در عملکرد، فرامرزی بودن اطلاعات و فشردگی سازی ذخیره داده‌ها. امروزه کتابخانه‌های دیجیتال به فناوری قدرتمندی برای رشد و ترقی دست یافته‌اند و روش‌های جدیدی برای ذخیره، سازماندهی و دسترسی به اطلاعات در دست آنهاست. اگر اطلاعات را پول رایج دانش در نظر بگیریم، کتابخانه‌های دیجیتال به منزله بانک‌هایی جهت سرمایه‌گذاری تلقی می‌شوند. به عبارتی کتابخانه دیجیتال آرزوی برآورده شده انسان عصر تمدن، در تغییر روش دسترسی به اطلاعات از منابع ایستا به منابع پویا و چندرسانه‌ای است.

-
- 1 . Micro- document
 - 2 . Micro-piece
 - 3 . Lancaster
 - 4 . Paperless society

دلیل اساسی برای ایجاد کتابخانه دیجیتال این باور است که این کتابخانه‌ها اطلاعات را نسبت به آن چه در گذشته مقدور بوده است به شیوهی بهتری توزیع می‌کنند. اطلاعاتی که در ابتدا تنها برای متخصصان فراهم بود حالا به صورت مستقیم در اختیار همه افراد قرار می‌گیرد. به مدد کتابخانه دیجیتال کتابخانه به سوی کاربر آمده است، اطلاعات را به اشتراک می‌گذارد، اطلاعات همیشه در دسترس است، از قدرت رایانه می‌توان در جستجو و توری اطلاعات بهره گرفت، روزآمد نگه داشتن اطلاعات آسان‌تر شده است و دسترسی به شکل‌های جدیدی از اطلاعات امکان‌پذیر شده است. هر کدام از موارد یاد شده مزایایی است که از طریق فناوری کتابخانه‌های دیجیتال فراهم شده است (آرمز، ۱۳۸۰: ۷-۹).

به این ترتیب تکامل از کاغذ به منابع الکترونیکی سبب تغییر در نحوه تملک، اشتراک و دستیابی به اطلاعات گردید و فراهم‌آوری و مجموعه‌سازی اطلاعات دیجیتال الزامی شد. به گونه‌ای که گرفتن مجوز جایگزین خرید، تجارت با شرکت‌های نرم‌افزاری جایگزین ارتباط با ناشران، دستیابی به اطلاعات مبتنی بر تقاضا^۱ جایگزین مجموعه‌سازی و فراهم‌آوری تعاونی^۲ مکمل مجموعه گسترده‌تری محلی شده است (گرین اشتاین^۳، ۲۰۰۱). پیچیدگی ارزیابی و مقایسه منابع الکترونیکی به خصوص در شبکه‌ها و کتابخانه‌های بزرگ دانشگاهی، انتخاب منابع را برای افراد دشوار ساخته است. بنابراین بسیاری از دانشگاه‌ها گروهی را برای گزینش مجموعه الکترونیکی ایجاد کرده‌اند و به این ترتیب مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال را با حساسیت خاصی دنبال می‌کنند (تورنتون^۴، ۲۰۰۰؛ جول^۵، ۲۰۰۱).

در حالی که کتابخانه‌های کاغذی نیازهای اطلاعاتی دانشگاه‌های سنتی را تأمین می‌کرد و با اهداف چنین دانشگاه‌هایی سازگاری داشت، کتابخانه‌های دیجیتال سازگار با دانشگاه‌های مجازی و آموزش‌های راه دور است. ایجاد و توسعه دانشگاه‌های آینده در اندازه زیاد مبتنی بر کتابخانه‌های دیجیتال است. با توجه به اینکه مجموعه کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز در دسترس چندین کتابخانه‌ی تخصصی و جامعه علمی و پژوهشی این دانشگاه شامل اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. در پژوهش حاضر هدف آن است که ابتدا

-
- 1 . Information on demand
 - 2 . Cooperative acquisitions
 - 3 . Greenstein, Daniel
 - 4 . Thornton, G. A.
 - 5 . Jewell, T.D.

جامعه کاربران بالقوه کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز شناسایی شود و رضایت جامعه کاربری از وضعیت موجود کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز مورد ارزیابی قرار گیرد. سپس بر اساس نیازهای اطلاعاتی آنان، اولویت‌های مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز مشخص شود. به نظر می‌رسد اولویت‌های مجموعه‌سازی منابع اطلاعاتی در کتابخانه دیجیتال برای اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی متفاوت باشد.

۱-۲. مسئله پژوهش

کتابخانه‌ها نهادهای مرکزی در دانشگاه‌ها هستند و نقش مهمی به لحاظ آموزشی و پژوهشی به عهده دارند (حیدر، ۲۰۰۴). به اعتقاد هانسون و لوبوتسکی (۲۰۰۳) با ظهور نسل جدید کتابخانه‌های دیجیتال اهداف مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دانشگاهی تغییر نیافته است: ارضای نیازهای اطلاعاتی فوری و پیش‌بینی شده کاربران و پشتیبانی از سیاست‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه. دانشگاه‌های سراسر دنیا و کتابخانه‌های آنها تلاش می‌کنند تا سیل انقلاب دیجیتال را کنترل کنند؛ آنها با بازگذاشتن درهای خود به روی انقلاب دیجیتال و استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی به سمت آینده‌ای خلاق و بدیع گام بر می‌دارند و در این مسیر هر چند فرصت‌های فراوانی نمایان است، اما چالش‌های زیادی نیز در مواجهه با فناوری وجود دارد (محسن‌زاده، ۱۳۸۵). در ضمن باید این مسئله که دانشگاه‌ها مانند سایر سازمان‌ها در اجرای تغییرات مشکل دارند را در نظر داشت؛ چرا که دانشگاه‌ها سازمان‌هایی محافظه‌کار و بزرگ هستند و نوآوری در کتابخانه‌های دانشگاهی و به منظور دستیابی به نسل کتابخانه‌های دیجیتال نیازمند تخصیص راهبردی مجدد منابع است (آرمز، ۱۳۸۰: ۷۹). امروزه بسیاری از کتابخانه‌ها در حال ارزیابی دوباره خدمات تحویل مدرک^۱ خود، در جهان تازه اطلاعات دیجیتال هستند و برخی از آنها نیز به دلایل و اهداف مختلف در بحر منابع دیجیتال موجود در مجموعه خود فرو رفته‌اند (Muir, 2006).

1 . Document delivery

بالاترین هدف یک کتابخانه- اعم از دیجیتال یا هر نوع دیگر- برآوردن نیازهای اطلاعاتی کاربران است. مجموعه‌سازی، توسعه و گسترش مجموعه کتابخانه نیز باید از این هدف اولیه حمایت و پشتیبانی نماید. مجموعه‌سازی نه تنها فراهم‌آوری اطلاعات بلکه یک نوع سرمایه‌گذاری راهبردی در دانش را نشان می‌دهد. اصول، اهداف و راهبردهای راهنمای این فرایند به طور ایده آل و رسمی در سیاست‌های مجموعه‌سازی بیان می‌شود. این سیاست بر درک نقاط قوت و ضعف مجموعه در در دسترس‌پذیری منابع و نیازهای اطلاعاتی جامعه مبتنی است. به اعتقاد **مانوف**^۱ (۲۰۰۰) سیاست‌ها باید به کتابخانه دیجیتال از دو دیدگاه بنگرند: یکی مجموعه پویای واقعی و دیگری مجموعه هیبرید که با ظهور کتابخانه‌های مجازی و فیزیکی به وجود آمده اند. در حال حاضر در دانشگاه شیراز کتابخانه دیجیتال وجود دارد، ولی به علت عدم وجود سیاست مجموعه‌سازی مدون، عدم بررسی نیازهای اطلاعاتی جامعه کاربران و اینکه اولویت‌های نیازهای اطلاعات آنان و نوع منابع اطلاعاتی مورد نیاز به لحاظ محمل اطلاعاتی، قالب و ... مشخص نشده است، در نتیجه منابع اطلاعاتی فراهم شده با نیازهای اطلاعاتی کاربران بالقوه کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز ارتباط و هماهنگی لازم را نشان نمی‌دهد. در حالی که واترز^۲ (۱۹۹۸)، بورگمن^۳ (۱۹۹۹) و کلارک^۴ (۲۰۰۴) بالاترین اولویت کتابخانه دیجیتال را خدمت در راستای نیازهای اطلاعاتی کاربران آن می‌دانند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که نرم‌افزار کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز در زمره‌ی نرم‌افزارهای خریداری شده قرار دارد و پیش از ایجاد کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز نیازسنجی لازم از جامعه کاربران صورت نگرفته است، در پژوهش حاضر قصد آن است که در مرحله نخست میزان رضایت کاربران بالقوه کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز از منابع و خدمات فراهم شده مورد ارزیابی قرار گرفته و در مرحله دوم نیازهای اطلاعاتی جامعه کاربران بالقوه کتابخانه دیجیتال دانشگاه شیراز (اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی) از نظر انواع منابع اطلاعاتی، محمل‌های اطلاعاتی مورد نیاز، قالب‌های اطلاعاتی، سطح اطلاعاتی مطلوب و

1 . Manoff, M.
2 . Waters
3 . Borgman, C.L.
4 . Clark, J.A.